

erd niet al-
nde kerke-
ij plechtig-
m den Hei-
verkiezing
an vorsten.

Creator in
it toe; er
kt bij dag
of onzicht

gezingen

g; „Geest
(215) en
de uitgave,

gezing is,
e van een
st Luther's
van een
ete Spi.

de.
n heen
s geloofs.

eere. Hij
maakt, dat
naakt had,
l heeft hij
nog twee

g; of juis-
twee cou-

er in het
sche taal
bewerkt.
„Pinxter

st.

n mooie,
Creator.
king van
bij het

en, waar-
en, ook
nd". 't is
den zijn,
sta wekt

, die het
l de wet
e vinger,
engt. Da
röds den
rengt en

Creator
omen is
vermoed,
rochter-
il toeke-
is door
s. 11:20
ndien ik
b, zoo is
'En in
ndien ik
erp, zoo
en". Bij
ij Lucas

putaten

i staan.
nale af-
komen
ben het

Door de woorden „met Uw gena", die herinneren aan den regel van het oorspronkelijke: „Vervul met hemelse genade", is aan het bezwaar eenigszins tegemoet gekomen. Al woont de Geest in de harten van zijn volk, er kan toch gebeden worden, dat Hij aan die harten Zijn genade zal schenken. Toch kan ik niet zeggen, dat ik met het couplet, zooals het nu geworden is, erg dweep.

De uitdrukking „ingaan tot de Uwen" vind ik minder mooi dan de oorspronkelijke: „bezoek den geest der Uwen". En de gedachte, uitgedrukt in de woorden: „de borst, die Gij geschapen hebt", is verdwenen, doordat de regel van Da Costa: „Uw adem, die ons 'taanzijn gaf' vervallen is. Daarbij komt dat de regels: „Herschep, beziel, vervul de borst, die naar Uw waterstroomen dorst", welke deputaten behouden hebben, niet zonder bezwaar zijn. Afgedacht nog hiervan, dat een ziel, die naar de waterstroomen des Geestes dorst, reeds herschapen is, moet zulk een dorstende ziel toch niet herschapen en beziel, maar veeleer gedrenkt worden. De woorden „herschep" en „beziel" beantwoorden niet aan het woord „dorsten".

Ik geloof, dat wij met dit heele couplet van Da Costa weinig kunnen aanvangen en dat er een nieuw voor in de plaats gesteld moet worden. Naar mijn gedachte zou het b.v. aldus kunnen luiden:

Kom, Schepper, Geest, bezoek Uw kerk
Met al het heil van Christus' werk;
Vervul Uw schepping, onzen geest,
Met Gods genade op 't Pinksterfeest.

In het zesde couplet van Da Costa komen de regels voor:

Loopt als een stroom de vijand aan,
Of hef Gij zelf omhoog de vaan!

Deze regels zijn genomen uit onze vertaling van Jes. 59:19b, „als de vijand zal aankomen als een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprichten". Gelijk men weet is echter deze vertaling niet de juiste. Door Ridderbos wordt dit versdeel aldus weergegeven: „want die (n.l. de heerlijkheid des Heeren, waarvan in het eerste deel van het vers gesproken is) zal komen als een bruisende stroom, dien de adem des Heeren voortdrijft". De vraag verdient overwogen te worden of het gewenscht is in nieuwe liederen regels op te nemen, die op een verkeerde vertaling berusten. Laat ik hier direct aan toevoegen, dat ik deze beide regels op zichzelf, losgedacht van Jes. 59 vs 19, heel mooi vind en dat ik er niet zooveel bezwaar tegen zou hebben ze te behouden.

Ik besluit dit artikel met te wijzen op het laatste couplet. Het is nog al ingewikkeld. Dit blijkt ook hieruit, dat er verschil in opvatting schijnt te kunnen bestaan. In het rapport staat het aldus:

Leer ons den zaalgen Vaders naam
Uitroepen met den Zoon te zaam
En met U zelf in 't Godsbestaan,
Van beiden eeuwig uitgegaan.

Deputaten plaatsen alzoo een komma achter „Godsbestaan". Ik zou de komma willen plaatsen achter de woorden „U zelf". Ik versta het zoo: hier wordt gebeden, dat wij den naam van den Vader met den naam van den Zoon en dien van den Geest mogen uitroepen. En dan wordt van den Geest gezegd, dat Hij in 't Godsbestaan eeuwig van den Vader en den Zoon uitgaat.

J. THUIS.

De filmische roman.

Bij de bespreking van de reportage-kunst behandelde ik in het vorige artikel het boek van B. Stroman: „Stad" als origineel-nederlandsche proeve van het soort.

Met evenveel recht echter zou men het kunnen indeelen bij de tweede categorie van nieuwe-zakelijkheidsboeken: de z.g. filmische romans. Want de karakteristieken van dezen filmischen roman zijn er evenzeer in aan te wijzen, als die van de reportagekunst. De beide literatuurvormen liggen trouwens zeer dicht bij elkaar wat betreft hun effecten: het filmische is een belangrijk bestanddeel van den reportage-roman en de reportage-constructie ligt ten grondslag aan den filmischen roman.

De benaming filmische roman is, als de meeste termen der nieuwe-zakelijkheidskunst, aan het Duitsch ontleend. Op het eenvoudigst uitgedrukt beteekent ze: de roman als een film. Het woord filmisch wordt immers betrokken op alles wat is als de film.

Deze filmische roman is dus niet, wat men allicht zou kunnen denken: de tot film omgewerkte roman.

We kennen deze moderniteiten in de praktijk wel. Van den roman, die tot film werd omgewerkt, dat is dus, die godramatiseerd en gespeeld werd ter vertooning op het witte doek, zijn vele voorbeelden te noemen. „De Negerhut" van Mevrouw Beecher-Stowe, „De Gebroeders Karamazov" van Dosto-

jewski, „Quo Vadis" van Sienkiewicz, „Im Westen nichts neues" van Remarque, en andere bekende romans werden verfilmd — meestal niet ten voordeele van hun artistiek gehalte. Om de actie te bereiken, die het spel vordert, moesten de regisseurs dikwijls tot toevoegingen en weglatingen hun toevlucht nemen, die aan bepaalde passages een heel ander karakter gaven.

Deze omwerkingen worden echter niet bedoeld, als we van filmische romans spreken. Het verfilmd-zijn is trouwens een bijkomstigheid, die met den roman als literatuurvorm niets te maken heeft. En het „filmisch" heeft in de verbinding met roman juist wel met den roman als literatuurvorm te maken: 't wijst het karakter en het type aan.

De filmische roman is de roman, die in zijn opzet en samenstelling is als „het filmische procédé, de uitdrukkingsgestalte bij uitnemendheid van den snellevenenden, koortsachtigen, bijna machinaal levenden tijd, waarin de menschen door kraant en bioscoop tot het korte en afgestootene gedreven worden", zooals een essayist schreef. De roman dus als een film, waarin het gebeuren snel en abrupt, zonder overgangen of ontleding, aan het oog van den lezer voorbij raast. Voor de continuïteit, het in volgorde samenhangende, is het tafereelmatische in de plaats gekomen, voor het motiveerende door beredeneering het verklarende door aanschouwing, voor het beeld-in-woorden het beeld-in-lijnen. De optische zeggings, waarover ik sprak in het vorige artikel, is hier hoofdzaak, en het verhalende, dat uiteraard zekere continuïteit meebrengt, wordt gevonden in het telkens den terugkeeren van dezelfde personen en een te voren al aanschouwde omgeving. Naast elkaar stelt de filmische roman verschillende situaties en hun onderling verband komt alleen uit in de gelijkheid van lokaal.

In dezen zin is dus „Stad" van Stroman zoo'n filmische roman. De gelijkheid van lokaal is het eenig-verbindende van de vele korte en felle impressies, die het boek geeft. En hun totaliteit maakt er een geheel van: stad, d.i. Rotterdam, zooals het leeft en werkt.

Toch verschilt Stromans werk in zooverre van den filmischen roman — daarom is het naar mijn meening meer reportage-kunst —, dat het niet „een verhaal" brengt. De beelden staan en blijven op zichzelf, hebben elk voor zich wel iets verhalends, maar geven, opgeteld en samengevoegd, niet één verhaal. En dat is bij den filmischen roman wel het geval. Die heeft ook verschillende, in eens voorbijglijdende en in eens weer verdwenen fragmenten van het levende beeld, maar in die fragmenten zijn telkens flitsen van het vorige; men herkent den man, de buurt, de fabriek, de situatie uit een voorafgaande „acte", maar ziet ze nu anders, onder ander licht en op een ander oogenblik. En die verschillende andere beelden vormen dan met elkaar het verhaal.

Het nieuwe-zakelijkheidskarakter springt hier onmiddellijk in 't oog. Het dadelijke, korte, snelle, toegrijpende, dóór-brandende is ook hier de hoofdzaak, 't beeld van het reële leven, zooals het is, ontstaan van alle uiterlijkheid en bijkomstigheid. En voorwaarde voor den auteur van den filmischen roman is evenzeer: temperament, snelle accommodatie, flair, scherpe kijk. De schrijver van den filmischen roman heeft geen tijd voor inleidingen en verklaringen: optische zeggings moet ook bij hem alles doen, maar, precies als de filmregisseur, laat hij ter herkenning en verbinding van tijd tot tijd even iets van het vorige weer op 't papier komen en de toeschouwer, in casu de lezer, maakt dan zelf wel het verhaal.

Zooals de naam komen ook de typeerende voorbeelden uit Duitschland.

„Menschen im Hotel" van Vichy Baum b.v. is een van de duidelijke Duitse proeven: niet zonder reden werd het boek dan ook aanstonds, onder régie van de Schrijfster zelf, tot film bewerkt. 't Is een verhaal, maar niet een continuïteit. De beelden van een Otterschlag, Kringelein, Preysing e.d. staan op zichzelf, los van elkaar; hun met elkaar verschijnen is een absolute reden-loosheid: het tegelijkertijd gast zijn in eenzelfde hotel. En toch zijn die beelden door een telkens, dikwijls slechts en passant weer verschijnen, verbonden en wordt het geheel, het boek, een verhaal, een roman.

Het tegenwoordig veel gelezen boek van Hans Fallada, Was nun, kleiner Mann? (een sterk socialistische, door Nico Rost hier geïmporteerde roman) is een tweede voorbeeld. Pinneberg, de hoofdfiguur en zijn vrouw Emma Mörschel zijn de uit de werkelijkheid der groote stad (Berlijn) gefilmde paupers, wier onophoudelijk bewegen en zich verplaatsen tal van korte, scherpe, op zichzelf-blijvende beelden geeft, maar het verhalende element is weer hun telkens terug-verschijnen op 't toneel, temidden van de baaiert van het groote-stadsleven. Het grauwe van de armoede en het helle van de lichtende luxe, de holoogige honger naar levensmogelijkheid en de over-verzadigde jacht naar levensgenot wisselden, zonder overgang, als de meest-scherpe contrasten elkaar af; het jagende, razende, grijpende, parasiteerende, zwoegende, onvermoeide en tegelijk oververmoeide van de wereldstad komt in ordeloos verband op 't doek... maar Pinneberg en Emma schuiven er voortdurend door-

heen en in en door hun figuren wordt het boek een verhaal, een roman. (Tusschen haakjes voeg ik daarbij een voor onzen kring geheel ongewenschten roman, wjl een fel-socialistische charge).

En zoo zijn er meer — al zijn er weinig zóó sprekende vertegenwoordigers. „Blut und Celluloid" van H. E. Jacob, „Hell in Trauensee" van Vichy Baum (beide ook in 't Nederlandsch vertaald) kunnen ook als filmische romans worden aangemerkt, evenals het uit Amerika afkomstige „Twee en veertigste parallel" van Dos Passos) of „Joden zonder geld" (van Gold).

In onze eigen literatuur deed de filmische roman natuurlijk ook zijn intrede. Ik zeg natuurlijk, want de nieuwste literatuur is een directe weerslag op buitenlandsche stroomingen, een bijna opzettelijke reactie tegen de hollandsche „burgerlijkheid", die in een vorig decennium hoogtij vierde.

Boeken als „Bed en Wereld" van Joh. Otton, „De Haven" van Leo Ort, „De ontwakende stad" van P. Veen, „De kleine Parade" van Henr. v. Eyk zijn min of meer duidelijke representanten van het soort. 't Best als zoodanig geslaagd zijn nog de communistische propaganda-roman „Brood" van Maurits Dekker en „Reflex" van denzelfden auteur. Dat boek „Brood" geeft óók zoo'n filmisch-beeld van Rotterdamach leven, met telkens optredende figuren (de Manke, de communist Dolf, Anna Gronner, de fabrieksarbeidster, commissaris Clement, de kapitalist Pernis, enz.) als de verbindende elementen. Als communistische roman is het boek een hol en mislukt tendenz-product, maar als filmische roman is het een specime van moderniteit, dat ik in deze artikelenserie van „aanteekeningen over nieuwe zakelijkheidsboeken" niet onvermeld kan laten.

Het behoeft, na wat ik ten voorbeeld aanwees, wel geen betoog, dat deze filmische roman, zooals we dien tot nu toe kennen, een roman-soort is, dat in onze gezinnen niet thuis hoort. Hij is ethisch volkomen verwerpelijk en volgens het standpunt dat ik altijd in deze rubriek verdedigd, beslist dat over de in te nemen houding. Meer misschien dan eenig ander modern genre is de filmische roman, althans tot nu toe, een specifiek socialistisch en communistisch literatuur-soort. Maar als nieuwe-zakelijkheidsvorm is hij zeer karakteristiek.

Of hij literair iets beteekent? 't Is moeilijk over een zoo gloed-nieuwe uiting eenig oordeel uit te spreken. Hij voldoet aan de moderniteits-eischen, dat is in 't algemeen gesproken, wel zeker. Maar of die moderniteit literaire waarde zal blijken te bezitten is nog een vraag. Voor mijn gevoel is er tusschen een film en een roman een te groot wezenonderscheid, dan dat een filmische roman een artistieke mogelijkheid zou zijn. In wat de eigen literatuur ten dezen tot op dit moment heeft voortgebracht zie ik althans die artistieke niet.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het kapitaal en ons dagelijksch brood.

III.

Niet: „kapitalistische maatschappij".

In onze maatschappij heeft de Heere het economische leven een hooge vlucht doen nemen. Door intensieve landbouw en veeleel zijn de oogsten en veestapels veeleelvoudigd. Door groote arbeidsverdeling is iedere tak van arbeid vervolmaakt tot in het uiterste.

En dan komt als hulpmiddel bij dat alles het kapitaal nog met zijn machines en kunstmest, met zijn fabrieken van alle mogelijke hulpmiddelen, die onze behoeften tot in het uiterste trachten te vervullen. Vanwege de groote rol, die dit kapitaal als productiemiddel speelt, heet ons economische leven wel het kapitalistische. Dit in onderscheiding van het economisch leven der Papoea's op Nieuw-Guinea, die de natuurproducten meer vinden dan voortbrengen en die van arbeid niet veel weten en aan kapitaal voor de productie geen behoefte hebben.

't Is beter om niet van „kapitalistische maatschappij" te spreken, want maatschappij is nog iets anders dan het economische in die maatschappij.

De maatschappij, dat is het sociale leven, de gemeenschap van menschen in bepaalde verbanden als gezin, familie, dorp, stad, staat, ook de verhoudingen als man, vrouw, heer, knecht, patroon en arbeider.

Van al deze menschen is echter ook iets economisch te zeggen. Dat doen we als we spreken van productie, verbruik, vermogen, rijkdom, balans, en dergelijke.

't Is zeer noodzakelijk, dat we dit goed uit elkander houden.

Er zijn toch vele menschen, die sociaal een zeer hoog staande roeping hebben, bijv. de Overheden, en die toch in de productie geen rol spelen. Wanneer de revolutionairen van „kapitalistische maatschappij" spreken en dan kapitalistisch gebruiken als scheldwoord, dan begaan zij de fout om een economische critiek te doen neerkomen op de maatschappij.

Zij verwarren dan de verschillende levenssterren. Of liever ze kennen maar één alles beheerschend levenssterren en dat zou dan het economische zijn.

Dat is een schromelijke misvatting.

Wanneer we een mensch bezien, zooals hij daar concreet leeft, dan zien wij aan hem een aantal levenssferen, die elk afzonderlijk onder Gods wetten staan.

Daar is allereerst de sfeer van tijd en getal.

Het kapitaal doet daar niets aan, dat ik nu zoo oud ben en zoo lang en zoo breed.

Dan de sfeer der ruimte: Wij zijn nu hier op deze plaats der wereld. Dat doet de economische wet niet, maar het is Gods bestel over de ruimte.

Dan is daar de sfeer van de stof: wij staan onder Gods wetten van warm en koud, van zwaartekracht en draaiing der aarde; Gods wetten over vloeistoffen en gassen gelden ook voor ons lichaam evenals de chemische wetten voor onze voeding. Daar doet de economische wet niets aan.

Verder is daar de wet Gods voor ons biotische leven, voor ons lichaam met zijn voeding, groei en voortplanting en ziekte.

Dan ons psychische leven, ons bewustzijn, onze kennis van de dingen, ons gevoels- en wilsleven, dat staat niet onder economische wetten.

Dan de logische zijde, ons logisch denken.

Verder is daar nog het historische en het taal-leven en het sociale leven, het samenleven in gezinnen en staten. En ook dit is geen economisch gegeven. Het kapitaal als productiefactor maakt geen goed huwelijk bij.

Wel komt dan bij al deze sferen ook nog het economische, de productie in het gebruik en de arbeid van den mensch voor zijn behoeften.

Maar dan is het nog niet uitgeput.

Een mensch heeft ook behoefte aan mooie dingen: de sfeer der kunst.

Ook is er het recht: de rechtsbedeeling onder de menschen is ook niet een economisch of sociaal iets. Evenmin als een psychologisch iets. En verder is het zedelijk leven er: de ethiek spreekt daarvan onder alle volken.

En eindelijk is er ook het godsdienstig leven: dat de mensch voor zijn god buigt, het zij dan voor zijn afgod of voor den Heere.

Welnu, het is toch al te dwaas om het economische dan te zien als allesbeheerschend.

Zooals Marx bijv. den godsdienst en het zedelijk leven en de rechtspraak en de kunst zag als uitvloeisels van een bepaalde productiewijze.

Men kan dan naast een kapitalistische maatschappij ook wel spreken van een kap. godsdienst, kap. ethiek, kap. recht, kap. kunst, kap. taal, kap. historie, kap. logica, kap. zielen, kap. lichamen, kap. zwaartekracht, kap. plaats en kap. tijd — dan heet het heele leven kapitalistisch. Hier is de haat van den „proletariër“ tegen den ganschen rijken mensch in alle sferen. Inderdaad woekert dit kwaad bij sommige revolutionairen zoo ver, dat ze aan het schelden gaan op kapitalistische schoenveters, wanneer ze bij het te laat opstaan ze haastig aantrekken zoodat ze per ongeluk breken. 't Loopje is bekend: slechte schoenveters, winstbejag der fabrikanten, kapitalistische maatschappij .... 't zal niet beteren, voor we een andere maatschappij hebben, waar de „gemeenschap“ voor goede producten zorgen zal.

Doch.... beperken wij ons weder tot het economische. Daar heeft zeer zeker het kapitaal in onze maatschappij een zeer groote taak te vervullen. Wanneer ge die menschen op

straat in Amsterdam eens nagaat, dan hebben zij haast niets zóó uit de natuur, of zóó rechtstreeks op bestelling gemaakt — bijna alles komt van de markt of uit de winkels — en daarvoor werkt de productie met het kapitaal, met fabrieken en grondstoffen en kolen en werkpaarden en motoren, het water komt van de waterleiding, de melk uit de melkfabriek, het brood uit de meelfabrieken, ver uit Amerika, de stoelen uit de meubelfabriek, hout en lucifers uit Zweden, de petroleum uit Amerika en zoo voort.

De menschen in Amsterdam zouden raar opkijken als dat door velen gevloekte kapitaal eens plotseling wegviel en ze moesten eens zelf hun aardappels potten en drie maanden wachten en wieden eer zij ze uit mochten wroeten, en als ze dan hun eigen kleed moesten weven, of op bestelling hun dekens laten maken om ze te ontvangen een half jaar nadat ze de wol hadden geleverd, de moderne mensch zou zijn telefoon dan wel kunnen laten rusten en hij zou leeren niet meer zoo te staan springen als zijn eischen niet in een twee drie worden vervuld. Maar ook op 't platteland zouden ze raar opkijken, als de voortbrengselen van 't kapitaal eens wegvielen.

Wanneer we het goed zien, dan heeft de Heere juist door dat veel gemaakte kapitaal ons economisch zeer rijk gezegend. Dan is er een weelde verspreid onder de menschen, waarvan onze grootouders niet konden droomen. En dan niet zoo, dat dit cultuurleven alleen maar voor enkelen was, voor een vorst en voor zijn satellieten, maar zoo, dat de lagere kringen evenzeer er in deelden als de hogere.

De profetie van Marx, dat de verschillen al scherper zouden worden, zoodat enerzijds de grootindustrieel steeds rijker zou worden, en anderzijds de ellendige arbeiders in krotwoningen zouden komen te staan, is niet uitgekomen. En het is zeker wel wijs beleid van de leiders der S.D.A.P. als zij de leuze om dit economische leven neer te trappen door revolutie, thans afraden, want dit is zeker, dat de arbeiders zelve daar zeer erg onder lijden zouden.

En het is maar zeer onzeker of de nieuwe economische orde, die nu al jaren lang als de dag is geprezen, wel zoo licht zal wezen als de Zieners voorspellen. Zonder kapitaal kan deze nieuwe orde ook niet bestaan, alleen de leiders zouden veranderen.

Volgens Marx is „kapitaal“ het geheel van goederen die in handen van particuliere eigenaars worden tot uitbuitingsmiddelen van de arbeiders.

Wie het zoo ziet moge zich afvragen wat er gebeuren zal, wanneer die goederen komen in de handen van een Sovjetbestuur als Sovjetkapitaal. En verder of staatsambtenaren beter bedrijfsleiders zullen blijken te zijn dan particulieren. En verder of de kastijding met geeselen door enkele particuliere kapitalisten niet zal worden een geeseling met schorpioenen door de staatskapitalisten, door de opperste dwingelanden van een sovjetbestuur, dat het geheele leven omspant. Had in de kapitalistische economie de fabriekseigenaar ten slotte alleen over het economische leven van zijn arbeiders directe macht — niet alzoó wanneer het kapitaal in handen van het bestuur van de socialistische „gemeenschap“ komt. Want dan heeft men niet enkel een socialistische economie te verwachten in plaats van de z.g. kapitalistische, maar ook socialistische godsdienst, ethiek, recht (en dat betekent wat, als ze zelf reeds beleden dat recht en onrecht metertijd veranderen) en verder socia-

listische kunst, socialistisch familieleven (à la Wibaut?), socialistische taal (welbekend uit Het Volk), socialistische geschiedenis, socialistische logica (ook zeer interessant), socialistische zielsgesteldheid (ook eigenaardig vaak), socialistische geelastrekken bij de menschen, socialistische zout, socialistische plaatsbeschikking (vort! naar Sibirië!), en socialistische manier van tellen (zooals men in den tijd der Bataafsche Republiek de stemmen telde bij een verkiezing en de meerderheid thuisblijvers meetelde bij de voorstemmers).

Wanneer we het scheldwoord „kapitalistische maatschappij“ hooren, dan weten we al het ideaal van den man, dat is: vóór alle sferen des levens het woord: socialistisch.

En als dit wordt doorgevoerd dan is er aan verbonden, noodwendig, een geweldige tirannie van economie over alle andere terreinen des levens. Een tirannie, die tenslotte het leven doet ineen-schroompelen. 't Begint al met de alles neertrap-pende revolutie. En zoo het begin is, zoo is de voortzetting. En het einde is als dat van Tyrus. Omdat de mensch zijn hart gezet heeft als Gods hart. Omdat hij de hand heeft uitgestrekt naar het Godsbestuur over het gansche leven vanuit één terrein. Omdat Gods Souvereine goedheid over ons is verworpen en Zijn toorn niet is gevreesd.

God beware ons economisch leven, en heél ons leven, daarvoor. Ontzettende dingen zouden wij of onze kinderen dan zien.

Verre zij het van ons om van het kapitaal ons dagelijksch brood te verwachten; wij verwachten het van God, die ook het kapitaal daarvoor heeft willen gebruiken.

En wel verre van te schelden op het kapitaal in ons economisch stelsel zullen we het waardeeren, wat God ons daarin schonk. Terecht merkte de heer Smeenk op in „Patrimonium“ van 10 September 1931, dat de critiek op het kapitalisme, alsof dat de oorzaak was van de crisis, onbillijk en onjuist is en dat er juist door anti-kapitalistische elementen zeer vele fouten zijn begaan, die niet aan het kapitalistische stelsel, maar aan het woelen der Communisten en de onkunde der economische leiders zijn te wijten. En in het volgende nummer wees hij er op, dat de z.g. „Planwirtschaft“, de systematische economie, de „planmatige voortbrenging“ niet mogelijk is zonder dwang; zooals in Rusland te zien is.

Wie daar dan vóór is zoeke zijn leiders met harde koppen en ijeren wilskracht en duivelsch geweld als Lenin en Stalin, en geve zich aan dezen over met al zijn krachten — dan kunnen we respect voor hem hebben als voor iemand, die zijn beginsel belijdt. Maar wie de systematische economie en de socialisatie wel aardige ideeën vindt, en wie meent, dat hij er allicht een voordeeltje uit kan trekken en verder zijn vrijheid behouden, die zou zijn vergissing met vele tranen moeten beweenen als het aardige ideeje werd toegepast.

Ook met het oog op ons dagelijksch brood is in deze crisis allereerst noodig, dat de revolutie, die alle levenssterren bedreigt, worde tegengestaan, ook in haar economische beschouwingen en in haar politieke agitatie tegen de Overheden.

Het centrum van haar aanval is echter de economische sfeer. Daar maakt de revolutionaire leer haar grootste overwinningen door de wetenschap der economie.

Daar wordt gesproken van „het“ kapitaal, „de“ arbeid en „de“ natuur als „de“ productie-factoren

gericht is op het vormen van stands- of vakorganisatie op de eerste plaats.)

We willen nu in korte trekken wezen en doel der genoemde organisaties nagaan.

Dan beginnen we met de St. Jozefsgezellen-vereeniging. Want die heeft de oudste brieven. Reeds uit 1868 dateert ze en ze is van Duitschen oorsprong. Daar werkte reeds veel eerder de Keulsche toegewijde priester Adolf Kolping, die de zonen van den arbeid onder de onmiddellijke priesterleiding organiseerde. Kolping ging bij zijn arbeid uit van het gezin. In de Gezellenvereeniging heerscht een gezinseenheid.

De Priester-praesos is een vader voor de leden en verzorgt het godsdienstig element, dat naast het sociale element staat, ja zelfs domineert. Hij behandelt met de leden geloofsvraagstukken en daardoor wordt de krijgskennis voor den geloofsstrijd verkregen. Ook geeft hij stuur aan het persoonlijk leven der leden. Als hun vader geeft hij advies ook over verlovings- en huwelijkszaken, waarin hij meer zeggenschap heeft zelfs dan de ouders. Maar de Gezellenvereeniging doet nog meer. Zij leert den jongen man ook den arbeid kennen als goddelijk beroep. „De godsdienstzin van den arbeid wijst de Gezellen op het timmermansgereedschap in St. Jozefs hand, op de weefstift in Paulus' vingers, op de vischnetten in de handen der Apostelen; zij zeggen hen, dat God ons niet van den arbeid heeft verlost, maar dóór den arbeid.

De luie knecht vond bij hem geen genade.”)

) Momenteel ontwerpt men in het Bisd. Haarlem een plan, dat het midden houdt tusschen algemeene en standenorganisatie.
) P. C. Biesta, O. P., t.a.p.

POPULAIR-WETEN - [SCHAPPELUKE SCHETSEN

De nieuwe organisatie van het Roomsche Jeugdwerk.

IV.

De Standenorganisaties voor Jongelingen.

We zagen in onze vorige artikelen hoe tot het 17de levensjaar Rome alle jongens vangt in de Patronaten, die dan nu in 't Aartsbisd. herdoopt zijn als K. J. C. (Katholieke Jongens Centrale). Zoodra echter de jongensleeftijd bereikt is, veranderen de methode en organisatie der jeugdbeweging.

Als we het decreet van den Aartsbisschop n. l. zien we hieromtrent het volgende. Omtront de organisatie voor de jongens en jonge mannen boven 17 jaar gelden de volgende algemeene beginselen:

De organisatie heeft een tweeledig karakter: 1. van jeugdorganisatie en is daardoor zielzorg, die onder de leiding van den priester moet staan; 2. van standenorganisatie, waar de verzorging der standsbelangen moet worden behartigd; hierbij moet aan de jongens zelf een groot deel der noodige werkzaamheden worden overgelaten, terwijl er verband moet worden gelegd met de organisaties der volwassenen.

Wegens het groote verschil van standsbelangen worden deze jongens volgens de standen in vier zelfstandige vereenigingen georganiseerd: de Jonge

Werkman, de Jonge Middenstander, de Jonge Boer en de Jonge Werkgever.

Zooals we zien, is het de bedoeling, dat de jonge menschen tegelijkertijd tot tweeërlei vereenigingen toetreden. Ten eerste tot de zuiver godsdienstige, zooals de Roomsche die kennen (b.v. de Derde Orden en de Congregatie der H. Maria). Deze vereeniging die de zielzorg in acht neemt en rechtstreeks onder priesterleiding staat is een noodzakelijke aanvulling van de andere, die hoewel algemeen vormend, levens bedoelen een voorbereiding van de sociale organisaties; welke zij op volwassen leeftijd zullen hebben te aanvaarden.

Niet algemeen denkt men echter gelijk over de standenorganisatie bij Rome.

Het is speciaal het bisd. Haarlem dat hier een uitzondering vormt. De Diocesane Jeugdraad geeft als zijn meening te kennen: Volgens bestaande bepalingen in dit dioc. zijn b.v. de jonge boeren en tuinders georganiseerd gedeeltelijk in de St. Jozefsgezellenvereeniging, en gedeeltelijk in den Katholieken Jongen Middenstand. Deze laatste vereeniging mag niet als jeugdafdeeling der Hanze beschouwd worden, zij is een algemeene jeugdvereeniging voor alle jongelieden, wier maatschappelijke positie meebrengt, dat zij zich niet thuis gevoelen in de St. Jozefsgezellenvereeniging. De Diocesane Jeugdraad is n. l. van oordeel, dat de opvoeding tot goede actieve Katholieken op de allereerste plaats komt; en dat het niet goed is dat reeds op zoo jeugdigen leeftijd bij de opvoeding een zoo groot deel van de aandacht

) De R.K. Jeugdbeweging, pag. 63. Uitg. Jongensweeshuis, Tilburg.

even (a la
nd uit Het
alistische lo-
ische zielsge-
alistische ge-
stisch zout,
naar Sibe-
llen (zoals
iek de stem-
meerderheid
mmers).
apitalistische
we al het
e sferen des

er aan ver-
trantie van
des levens.
doet ineen-
es neertrap-
zoo is de
van Tyrus.
eft als Gods
ekt naar het
vanuit één
edheid over
is gevreesd.
en héél ons
zouden wij

kapitaal ons
verwachten
arvoor heeft

kapitaal in
waardeeren,
merkte de
van 10 Sep-
kapitalisme,
sis, onbillijk
anti-kapitalis-
begaan, die
naar aan het
nde der eco-
de volgende
t „Planwirt-
de „planma-
nder dwang;

leiders met
en duivelsch
ch aan dezen
men we res-
ind, die zijn
natische eco-
deelen vult,
e voordeeltje
behouden,
men moeten
ed toegepast.

brood is in
de revolutie,
tegenstaand,
en in haar

thor de eco-
fonnaire leer
wetenschap

apitaal, „de“
actie-factoren

of vakorga-

en doel der

zelfsgezellen-
ste brieven.
an Duitschen
der de Keul-
ing, die de
delijke pries-
ij zijn arbeid
invereeniging

por de leden
t, dat naast
mineert. Hij
gstukken en
den geloofs-
aan het per-
der geeft hij
welykszaken,
zels dan de
oet nog meer.
rbeid kennen
zin van den
nmermansge-
weefstijf in
i de handen
od ons niet
e dóór den

genade.”)

arlem een plan,
indenorganisatie.

en dan wordt het kapitaal opgeëischt uit de handen der ondernemers, alles voor de arbeidersgemeenschap. Verder worden er werkelijke lijnen gezien van het Godsbestuur in de economische sfeer en die worden dan gesteld los van God als „natuurwetten”. Verder doet men het voorkomen, alsof men reeds alles weet niet alleen van dat wonder raderwerk, maar ook of men dat alles zelf wel regereert kan door een centraal bureau.

Wanneer we de verschillende economische scholen overzien, dan is het steeds weer het hoogmoedige menschenhart, dat van God niet wil weten.

Het economische is staatshuishouding door de overheden bij het Mercantilisme. Lodewijk XIV de zoon van Frankrijk, de huisverzorger van zijn hofhouding en gunstelingen en volk.

Het economische is zuiver natuurgebeuren, dat vanzelf groeit, aldus de Physiocraten.

Het economische is resultaat van concurrerende individuen, ieder voor zijn eigen zaak, volgens de klassieke school. En dat volgens vaste ijzeren wetten waar God noch mensch iets aan doen kunnen en die overal en altijd doorgaan.

Het economische is het samenstel van alle factoren die het hier en het nu van dit menschenleven bepalen. Er zijn nu geen vaste wetten, alleen maar voortgaande evoluties, zegt de historische school.

Geen wonder, dat men, als er misstanden zijn in het economische, en die zijn er altijd, dat men dan eerst utopistisch in droombeelden der fantasie en straks z.g. wetenschappelijk op feiten grond, het socialisme verkondigt als het middel om met behulp van de natuur dat menselijk geknoei eens neer te werpen en iets beters te bouwen met gebruik van de „ijzeren wetten”.

Maar de Calvinist verwacht niet zijn dagelijksch brood van een andere maatschappij, noch van het kapitaal, noch van den arbeid, noch van de natuur, noch van de economische wetten, maar van God, die al deze dingen en wetten regeert en in zijn geval toepast naar Zijn welbehagen.

„Geef ons heden ons dagelijksch brood”, is nog de bede van duizenden elken dag. En daarin wordt God geëerd als de Grootste Heer van al het economische. Die een stuk gestempeld zilver (geld) en een stuk ijzer (machine) en een hoop zwarte kolen en een baal kunstmest en een pakhuis en nog duizend dingen meer doet samenwerken, zoo, dat onze boterham op onze borden aan onze tafel dezen dag door ons mag gegeten worden.

Wie het liever heeft in de gemeenschappelijke zaal van de Sovjet — of wie liever zijn maal doet bij de Papoea's met een houtje uit den grooten pot sago, die ga daarheen. Misschien leert hij daar anders denken over de waarde van het kapitaal in Gods hand in onze maatschappij.

Biggakerke.

A. JANSE.

UIT DE HISTORIE

De Afscheiding.

In ons artikel „Aanraking met Groen” maakten we reeds melding van Gispens opstel over de Afscheiding, in het Jaarboekje van 1874. We komen er nu nog even op terug. Het is verdeeld in 4 paragrafen.

I. In 't verleden ligt het heden. „De kerkelijke toestanden van thans hebben zich uit

Het valt ons op, dat deze beweging wonderveel overeenkomst vertoont met ons „Patrimonium”, dat ook in denzelfden tijd geboren is. Wat echter ook frappeert is, dat nadien ontstaan is de Jonge Werkman, een meer praktische vereeniging, die wij zouden kunnen vergelijken met jeugdafdeelingen van het C. N. V. De Jonge Werkman werd in 1916 op instigatie van Mgr. Dr. Poels te Beek (L.) opgericht. Weldra volgden het Bisd. Den Bosch en het Aartsbisdom Utrecht. Gelijc we zagen volgde Haarlem niet, dat aan de meer geestelijk-vormende Gezellenvereeniging de voorkeur gaf. Maar overigens ontwikkelde de Jonge Werkman zich overal snel. Alle jonge Katholieke arbeiders, zoowel in kantoren, winkels als fabrieken vinden er een plaats. De toelatingsleeftijden variëren in de bisdommen van 15—18 jaar. De Jonge Werkman wil opvoedend werken. Ze wil den jongen arbeider vormen tot een flinken, degelijken, door en door Katholieken man, karaktervast, die ook in het huwelijk leiding zal kunnen geven aan een Katholiek gezin. Daarnaast staat de vorming van jonge arbeiders op den voorgrond, die goede leden van de Katholieke vakorganisaties zullen zijn.

De Jonge Werkman is, evenals de andere standsorganisaties, zoowel massa- als kern-beweging. Er is een kern, die door de leiders gevormd wordt, het kader van „de Jonge Werkman”. Daartoe behooren de leiders, en de bestuursleden der afdelingen. Maar deze kern tracht de geheele R.-K. massa te bereiken en lid te maken. In het „Leidersblad” worden de werkprogramma's ontwikkeld, terwijl slechts die leden mogen worden aangenomen, die de 14 lessen hebben gevolgd

die van toen ontwikkeld. Men stond in Nederland niet voor één bepaald feit, waarin een groot beginsel was neergelegd, zooals b.v. in Schotland. Ook waren er geen bekwame en gevierde leeraren en oudsten, die de schare voorgingen en leidden. Veeleer moet de toenmalige toestand vergeleken worden met een samengesteld ziektegeval. Geen arts durfde het aan. De crisis was geheel aan zich zelve overgelaten.”

II. Het begin en het beginsel. Wat de acte van Afscheiding betreft lezen we hier: „Of het verstandig was zulk een acte te tekenen en zich formeel af te scheiden van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap, is eene vraag, tot welke juiste beantwoording de tijd wellicht nog niet gekomen is. Zeker is, dat het beginsel, waarop de onttrekking aan de macht der onwettige kerkbesturen steunde, bijbelsch en Gereformeerd is. Ook in de 17e eeuw hebben de Gereformeerden in Holland zoo gehandeld, en afzonderlijke kerkelijke bijeenkomsten gehouden, tot aan den val van het remonstrantisme. De beweging ontstond niet uit berekening of een vast, te voren beraamd plan. En hoe veel onwaars en onheiligs er zich ook onder menigde, hoe verschillend ook in naven-omstandigheden de beweging was te Genderen, te Hattem, te Drogeham, te Almkerk, men had overal slechts één doel: handhaving der Gereformeerde leer; vrijmaking der Gereformeerde Kerk”.

III. De wijzen en de edelen. „Al wat aanzienlijk was door geboorte, geld of geestesgaven, keerde zich, met grooten weerzin, tegen de Afscheiding. En zij hebben in dien weerzin volhard, tot op dezen dag. Wel waren er nog enkelen, die sympathie betuigden voor de afgescheidenen, maar zij betreurden niettemin de afscheiding. Slechts een enkele gegradueerde voegde zich bij de afgescheidenen. Dat het kerkelijk leven der nu vrij geworden gemeente hierdoor een eigenaardigen plooi kreeg, is voor elk menschenkenner licht te begrijpen. De bittere bejegening, die de afgescheidenen in alle maatschappelijke betrekkingen te beurt vielen, de zware vervolgingen, die zij van eene liberalistische regeering en eene geliberaliseerde Kerk ondervonden, staalden hun moed, versterkten hun geloof, en spoorden hen hoe langs zoo meer aan tot ijver en getrouwheid in de zaak des Heeren; doch droegen er ook onwillekeurig veel toe bij om in uitersten te vervallen, en eene zekere hardheid, iets onoverwinnelijks in den vorm te weeg te brengen, dat ongetwijfeld veel nadeel aan de goede zaak gedaan heeft en nog doet. Vrees voor de vervolging, liefde tot de eer der menschen, klein-geestige berekening van de nadeelige gevolgen, voor zich of zijne kinderen, heeft er zeker wel veel verleid, om zich te onthouden van eene daad, die voor verstand en geweten, als plichtmatig somtijds duidelijk was. Een voornamere reden evenwel, waardoor het voor wijzen en edelen, die evenals de afgescheidenen tegen het beginsel van het liberalisme, het beginsel des geloofs stelden, niet goed scheen zich met de afgescheidenen te vereenigen, ligt in iets dat menschen niet kunnen uit den weg ruimen. Ook in dit opzicht heeft God zich in de geschiedenis geopenbaard. De groote godsdienstige beweging, die, in de eerste helft onzer eeuw, door heel Europa de harten aangreep, droeg niet alleen een nationaal karakter, maar zelfs een, ik mag wel zeggen, standseigenaardigheid. Onder de kleine burgerij en op het platteland waren het de „oude schrijvers”, die de harten voor het geloof en het

van den Voorvormingscursus. Deze lessen handelen over „de Jonge Werkman” met de volgende onderwerpen: Noodzakelijkheid, als school, als sociale dienst, haar doel, haar inrichting, bestuurs- en leiderstaak, beleefdheid, orde, tucht, het lekenapostolaat, de Eucharistische geest, hoe te beginnen en te vervolgen, en tenslotte de aannemingsplichtigheid.

Als de Diocesaan-directeur heeft geoordeeld dat het aspirant-lid met succes den cursus heeft gevolgd, mag hij de uniform dragen (o.a. bruine alpinemuts en metaalgroen shirt).

Wat nu de Katholieke Jonge Middenstandsvereeniging aangaat, deze vereeniging heeft voor de verschillende dioceses niet dezelfde betekenis.

In het bisdom Haarlem omvat ze alle jonge Middenstanders, zoowel de werknemers als de werkgevers. Maar Mgr. Jansen heeft in zijn manifest speciaal de Jonge Werkgevers naast de K. J. M. V. gesteld. In tegenstelling met de K. J. M. V., die in elk bisdom apart is geregeld, is de „Jonge Werkgever” een landelijke organisatie. Tenslotte is er een Jonge Boerenbond, die thans ruim 10 jaar heeft bestaan. Hierin worden, behalve dan in het diocesis Haarlem, alle jonge boeren en tuinders ondergebracht. Men organiseert voor hen landbouwcursussen, land- en tuinbouw-winterscholen, excursies, voordrachten en lezingen. Men houdt er een vakbibliotheek op na, neemt proeven op land- en tuinbouwkundig gebied, onderwijst de jonge menschen omtrent plantenziekten en veeteelt-veredeling, en voedt dus hen op tot flinke boeren en tuinders, die levens gevormd worden tot „goede Katholieken”, die volwaardige leden der R.-K. Tuinders- en Boerenbond zullen

leven der vaderen weer in geestdrift deden ontgloeien. In de hogere kringen, en bij de aristocratie des verstands, vonden die oude lui geen zoo gunstig onthaal. Daar begreep men, van het begin af, dat de oplossing van de kerkelijke kwestie niet lag in den blooten terugkeer tot het oude. De mannen hadden niet tevergeefs taal, geschiedenis, uitlegkunde, rechten, enz. bestudeerd, en de vrouwen voedden haar geest met gemoedelijke geschriften, vaak van vreemden oorsprong, waardoor het gevoelsleven meer dan het leven des verstands werd gevoed, en de geest in eene methodistisch-chiliasische richting, naar het duizendjarige rijk en de wederkomst des Heeren werd heen gevoerd. Dit veroorzaakte noodwendig beperkte belangstelling in den tegenwoordigen staat der kerk. Alle kerken toch hebben eene menselijke zijde, en van niet één gemeente kan men zeggen, dat zij volmaakt is. Ziedaar het verschil in geestesrichting, dat op den gang der kerkelijke aangelegenheden van zoo grooten invloed geweest is. Bij de afgescheidenen vond men den krachtigen geest van de oude Gereformeerden. Forscheheid van uitdrukking, leerstellige bepaaldheid en afgerondheid der begrippen, consequente doorvoering van een beginsel, aan de wereld bekend gemaakt in ongcultiveerde vormen van prediking en eeredienst, door mannen vaak, die nooit academie of seminarie bezocht hadden, en dat alles gedrukt door de veroordeeling der publieke meening; voorwaar, het verschil in geestesrichting was en is te groot, om een vereenigd kerkelijk streven vooralsnog mogelijk te achten”.

IV. De afscheiding en de Christelijke Gereformeerde Kerk. „De naam: Christelijke Gereformeerde Kerk, is door de afgescheidenen gemeenschappelijk aangenomen op de synode van Middelburg Anno 1869. Al de Prov. Synoden hadden een voorstel om in een legale, d.i. wettelijke verhouding tot den Staat te komen, met een door allen gewild naam. De Docent Van Velzen adviseerde dat de Kerk zich zou bekend maken bij de Regeering als: de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, en zie, de synode vereenigde zich met dit advies; de lang bestaan hebbende scheuring tusschen de gemeenten, die tot nu toe als Christelijke Afgescheidenen Gemeenten bekend waren, en die zich vroeger gereformeerde gemeenten onder het kruis, laatstelijk alleen gereformeerde gemeenten genoemd hadden, werd geheeld; de Regeering maakte niet het minste bezwaar om dien naam te erkennen, en in het volgende jaar was de Christelijke Gereformeerde Kerk in eene legale verhouding tot den Staat, volgens de wet van 1863, en staat zij in dezelfde betrekking tot den Staat, als al de overige in het Rijk bestaande kerkgenootschappen.

Ook in deze geschiedenis is God. Jaren lang had men er naar gestaan om, zoo als men het noemde, als kerk erkend te worden door den Staat. Jaren lang was men gestuit op het woord: gereformeerd. De Regeering wilde met dien naam niet erkennen; de gemeenten wilden dien naam niet afstaan. Toen het s'Heeren tijd was, ging alles zonder slag of stoot. En op die Synode van Middelburg geloofde en zeide men: dit is van den Heere geschied, en het is wonderlijk in onze oogen! Het was God, die, door den dienst van den oudsten der leeraren aan de Theologische School, medestrijder en lijder met de jaren lang verdrukte, afgescheidenen gemeenten, aan die gemeenten den naam teruggaf, die haar wezen uitdrukt, en voor de gansche natie de aanwijzing moet zijn, dat zij eene historische voortzetting is van de

zijn. Het is de bedoeling van den Aartsbischoep geweest, de vier standsorganisaties volkomen intact te laten. Ieder van hen moet persoonlijk het devies voeren: Apostel in gezin en stand.

Het is de apostolaatsgedachte, die de kerken met zich om moeten dragen.

Als jeugdige apostelen van Christus hebben alle kernleden den strijd te voeren voor de verbreiding der Roomsche beginselen en de kerkvoogd belooft een gemeenschappelijk program ter ontwikkeling van de apostolaatsgedachte, dat later zal worden gepubliceerd.

De vier standsorganisaties sluiten zich, wat hun afdelingen betreft, aan bij den Diocesaanbond.

Voor alle vereenigingen is in het Aartsbisdom een gemeenschappelijke Diocesaan-Directeur en een gemeenschappelijke permanente Commissie.

Nu hebben we nog één groote organisatie der knapen en jongelingen niet genoemd, te weten de Roomsche Verkenner.

Maar deze beweging, die ook al beweert zoowel voor ziel als lichaam te zorgen, door de geheele vorming van den jongen te beoogen, is ten eerste zoowel voor knapen als groteren en ten tweede een hulporganisatie van de andere vereenigingen, waarbij men dus tevens lid kan zijn van één der genoemde standsorganisaties. We hebben hier dus te doen met de gewone padvinderij in Roomsche sfeer gebracht.

In een volgend artikel vergelijken we de Roomsche en de Gereformeerde jeugdbeweging der jongelingen.

J. E. KOK.